כיתות ח'-ט' | גמרא | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק' | בבא מציעא ב ע"א

"שנים אוחזין בטלית": איך מחלקים כשכל אחד אומר "הכל שלי"?

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יקראו את המשנה שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית ויתארו את המקרה: שניים מחזיקים, כל אחד טוען שמצא.
- התלמידים יחשבו את החלוקה בשני המקרים במשנה: "כולה שלי" מול "כולה שלי" (חצי-חצי), ו"כולה שלי" מול "חציה שלי" (שלושה רבעים ורבע).
- התלמידים יבינו, בעזרת רש"י, למה חשוב ששניהם "אוחזין" (מוחזקים), ומה פירוש "המוציא מחבירו עליו הראיה".
- התלמידים יבחינו בין חלוקה בשבועה לבין חוֹלְקִין בְּלֹא שְׁבוּעָה כשהם מודים או כשיש עדים.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

איך מכריעים בין שני אנשים שכל אחד בטוח שהצדק איתו, כשאין עדים?

בשיעור הראשון: מה המשנה פוסקת כשאין דרך לדעת מי צודק, ולמה דווקא חלוקה?

🧪 פתיחה: שני ילדים וכדור אחד

מציגים: שני תלמידים מוצאים כדור בהפסקה ומחזיקים בו יחד. כל אחד אומר "אני ראיתי אותו ראשון, הכל שלי". אין עדים. מה תעשה המורה התורנית? כל זוג מציע פתרון אחד ונימוק. רושמים את הפתרונות על הלוח (הגרלה, חלוקה, לקחת מהשניים, ועוד). (5 דקות)

📖 הסבר למורה

זו המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא, ומתחילים בה לימוד גמרא בישיבות ובבתי ספר רבים. שניים מחזיקים בטלית (בגד) שמצאו. כל אחד אומר "אני מצאתי אותה" ו"כולה שלי". אין עדים. המשנה פוסקת: כל אחד נשבע שאין לו בה פחות מחצי, והם מחלקים.

המקרה השני מחייב חשבון: אחד אומר "כולה שלי" והשני אומר "חציה שלי". השני מודה שחצי שייך לחברו, ולכן המחלוקת היא רק על החצי השני. את החצי הזה מחלקים, כך שהראשון מקבל שלושה רבעים והשני רבע. רש"י מסביר את החשבון: מודה הוא שהחצי של חבירו ואין דנין אלא על חציה.

רש"י מדגיש את המילה "אוחזין": שניהם מוחזקים בטלית, ולכן לאף אחד אין יתרון. אילו הטלית הייתה ביד אחד מהם בלבד, השני היה "מוציא מחבירו", וצריך היה להביא עדים. בסוף המשנה: בְּזְמַן שֶׁהֵם מוֹדִים

אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עֵדִים – חוֹלְקִין בְּלֹא שְׁבוּעָה. למה צריך שבועה בכלל? הגמרא תסביר בשיעור השלישי.

שימו לב לתוכנית: בתוכנית חמ"ד הנוכחית, הגמרא בכיתה ח' היא מסכת קידושין ("כל מצוות הבן") ובכיתה ט' פרק "השוכר את האומנין" בבבא מציעא. "שנים אוחזין" היא סוגיית הפתיחה הקלאסית של מסכת בבא מציעא, ומתאימה כמבוא לבבא מציעא (לפני "השוכר את האומנין" בט'), לשיעורי העשרה, ולבתי ספר שבוחרים בה. בבתי ספר ממלכתיים אפשר ללמד אותה כיחידת העשרה בתושב"ע: השאלה "איך מחלקים כשכל אחד טוען שהכל שלו" מובנת לכל תלמיד.

📜 המקור (הגמרא מתוך ספריא, מהדורת וויליאם דוידסון המנוקדת; רש"י מתוך ספריא, דפוס וילנא)

ליד כל קטע: 🗣️ **תרגום והסבר** בניסוח האתר. התרגום וההסבר אינם חלק מהגמרא, ונועדו לעזור בקריאה.

משנה, בבא מציעא פרק א, משנה א (דף ב ע"א)

שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית, זֶה אוֹמֵר: "אֲנִי מְצָאתִיהָ", וְזֶה אוֹמֵר: "אֲנִי מְצָאתִיהָ". זֶה אוֹמֵר: "כּוּלָּהּ שֶׁלִּי", וְזֶה אוֹמֵר: "כּוּלָּהּ שֶׁלִּי". זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ – וְיַחְלוֹקוּ.

🗣️ **תרגום והסבר:** משנה: שניים מחזיקים בטלית. זה אומר: "אני מצאתי אותה", וזה אומר: "אני מצאתי אותה". זה אומר: "כולה שלי", וזה אומר: "כולה שלי". זה נשבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה נשבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלקו.

רש"י על בבא מציעא דף ב ע"א, ד"ה מתני' שנים אוחזין בטלית

מתני' שנים אוחזין בטלית - דוקא אוחזין דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה שאילו היתה ביד אחד לבדו הוי אידך המוציא מחבירו ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו ואינו נאמן זה ליטול בשבועה:

🗣️ **בשפה פשוטה:** רש"י: המשנה מדברת דווקא כששניהם מחזיקים בטלית, ולכן לאף אחד אין כוח יותר מחברו. אילו הייתה ביד אחד בלבד, השני היה "מוציא מחברו", והיה צריך להביא עדים, ולא היה מקבל בשבועה.

גמרא, בבא מציעא דף ב ע"א

זֶה אוֹמֵר: "כּוּלָּהּ שֶׁלִּי", וְזֶה אוֹמֵר: "חֶצְיָהּ שֶׁלִּי", הָאוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי – יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה חֲלָקִים, וְהָאוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי – יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵרְבִיעַ. זֶה נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים, וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ.

🗣️ **תרגום והסבר:** זה אומר: "כולה שלי", וזה אומר: "חציה שלי". האומר "כולה שלי" נשבע שאין לו בה פחות משלושה חלקים (שלושה רבעים), והאומר "חציה שלי" נשבע שאין לו בה פחות מרבע. זה לוקח

שלושה חלקים, וזה לוקח רבע.

רש"י על בבא מציעא דף ב ע"א, ד"ה וזה אומר חציה שלי

וזה אומר חציה שלי - מודה הוא שהחצי של חבירו ואין דנין אלא על חציה הלכך זה האומר כולה שלי ישבע כו' כמשפט הראשון מה שהן דנין עליו נשבעין שניהם שאין לכל אחד בו פחות מחציו ונוטל כל אחד חציו:

🗣️ **בשפה פשוטה:** רש"י: מי שאומר "חציה שלי" מודה שהחצי של חברו. לכן מתווכחים רק על חצי אחד, ואותו מחלקים כמו במקרה הראשון: כל אחד נשבע על חצי ממה שמתווכחים עליו.

גמרא, בבא מציעא דף ב ע"א

הָיוּ שְׁנַיִם רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד מַנְהִיג, זֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, וְזֶה אוֹמֵר: כּוּלָּהּ שֶׁלִּי – זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ, וְיַחְלוֹקוּ.

🗣️ **תרגום והסבר:** היו שניים רוכבים על גבי בהמה, או שאחד רוכב ואחד מנהיג (מוביל אותה), זה אומר "כולה שלי" וזה אומר "כולה שלי", זה נשבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה נשבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלקו.

גמרא, בבא מציעא דף ב ע"א

בִּזְמַן שֶׁהֵם מוֹדִים אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עֵדִים – חוֹלְקִין בְּלֹא שְׁבוּעָה.

🗣️ **תרגום והסבר:** בזמן שהם מודים (זה לזה) או שיש להם עדים, חולקים בלי שבועה.

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב בגמרא במפורש, ובצד השני פירוש, עם שם המפרש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהגמרא.

📜 **כתוב:** שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית

💭 **מפרשים:** רש"י: דוקא אוחזין דשניהם מוחזקים בה. ההדגשה "דווקא" היא קריאה מדויקת של רש"י במילה אחת במשנה.

📜 **כתוב:** זֶה נוֹטֵל שִׁלְשָׁה חֲלָקִים, וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ

💭 **מפרשים:** החשבון (חצי מודה + חלוקת החצי השני) הוא הסבר של רש"י, והמשנה עצמה כותבת רק את התוצאה.

📜 **כתוב:** אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד מַנְהִיג

💭 **מפרשים:** רש"י: המשנה מלמדת שרוכב ומנהיג שווים בקניית בהמה מן ההפקר (דרכוב ומנהיג שניהם שוין לקנות בהמה מן ההפקר).

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: דף מקורות, דף עבודה, "טלית" מנייר לחלוקה (אפשר דף A4)

1. פתיחה: שני ילדים וכדור אחד (5 דקות)
2. קריאת המקרה הראשון במשנה, תרגום ופירוק (8 דקות)
3. המקרה השני: חשבון החלוקה בעזרת דף A4 מקופל (10 דקות)
4. רש"י על "אוחזין" ו"המוציא מחבירו" (7 דקות)
5. רוכב ומנהיג, ו"חולקין בלא שבועה" (5 דקות)
6. דף העבודה וכרטיס יציאה (10 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה טוען כל אחד במקרה הראשון? מה פוסקת המשנה?
2. כמה מקבל כל אחד במקרה השני, ולמה?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה לפי רש"י חשוב ששניהם "אוחזין"? מה היה קורה אילו רק אחד החזיק?
2. למה במקרה שבו הם "מודים" או "יש עדים" אין צורך בשבועה?

הערכה (מה דעתי?)

1. האם חלוקה היא פתרון צודק כשאחד מהשניים בוודאי משקר? הציעו פתרון אחר והשוו.

🏁 סיכום השיעור

חוזרים לפתרונות מהפתיחה: איזה מהם דומה לפסק המשנה? כל תלמיד כותב משפט: מה היתרון של "יחלוקו", ומה החיסרון.

🎟️ כרטיס יציאה (3 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. כמה מקבל מי שאמר "כולה שלי" כשהשני אמר "חציה שלי"? _____
2. מה פירוש "המוציא מחבירו עליו הראיה"? _____

טיפ: פתחו את השיעור הבא בשתיים-שלוש מהתשובות.

💡 הערות למורה

דף A4 מקופל לחצי ולרבעים עוזר מאוד להבנת החשבון. השאלה "למה שבועה?" עולה בדרך כלל לבד; רשמו אותה ושמרו לשיעור השלישי. למתקשים: דף עם תמיכה, ובו מחסן מילים ושאלות בחירה.

📝 בדף העבודה

פירוק המשנה לשלושה מקרים, חשבון החלוקה, רש"י על "אוחזין" ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

יש גם גרסה עם תמיכה (מחסן מילים, שאלות בחירה, פחות שאלות, ומחוון משלה), ודף סיכום של עמוד אחד לתלמידים, להדבקה במחברת או לחזרה לפני מבחן.

מקורות

- גמרא, בבא מציעא דף ב ע"א (ספריא)
- רש"י על בבא מציעא דף ב ע"א (ספריא)

מחוון: שנים אוחזין: חלוקה ושבועה

1. **חלק א:** (1) כל אחד: "אני מצאתיה, כולה שלי"; כל אחד נשבע שאין לו פחות מחציה, ויחלוקו. (2) "כולה" נשבע על שלושה רבעים ומקבל אותם; "חציה" נשבע על רבע ומקבל רבע. (3) כמו המקרה הראשון: נשבעים ויחלוקו. (4) חולקין בלא שבועה.
2. **חלק ב:** (1) רק על חצי אחד, כי האומר "חציה שלי" מודה שהחצי השני של חברו (רש"י). (2) חצי + רבע = שלושה רבעים לאומר "כולה שלי", רבע לאומר "חציה שלי".
3. **חלק ג:** (3) כי כששניהם מחזיקים, לאף אחד אין כוח יותר מחברו. אילו רק אחד החזיק, השני היה "מוציא מחבירו" וצריך להביא עדים.
4. ★ **אתגר:** השני מודה ששני שלישים של חברו; מתווכחים על שליש אחד, ומחלקים אותו: הראשון מקבל 2/3 + 1/6 = 5/6, והשני 1/6. (זה חשבון לפי ההיגיון של המשנה, תרגיל ולא פסק.)